

SADRŽAJ

I. UVOD.....	2
II. IZBORNA ADMINISTRACIJA: ULOGE I MANDAT	2
Ujedinjene Nacije (UN)	2
Organizacija za Evropsku Bezbednost i Saradnju (OEBS)	3
Centralna Izborna Komisija (CIK)	3
Opštinske Izborne Komisije (OIKe)	3
Komisije Glasačkih Mesta (KGM)	4
III. OPŠTINSKE IZBORNE KOMISIJE	4
Načela	4
Funkcije i Zadaci	5
Odgovornosti	5
Odonosi sa Kancelarijom na Terenu OEBS-a	7
Osnove Izbornog Menadžmenta	7
Osnivanje Komisija Glasačkih Mesta (KGM).....	7
IV. PREGLED IZBORNOG PROCESA.....	8
Izborni Sistem	8
Glasački Listić	9
Potvrđivanje Političkih Partija, Koalicija, Građanskih Inicijativa i Nezavisnih Kandidata	9
Registracija Kandidata	10
Pravilo Ponašanja.....	10
Iznošenje u Javnost Troškova Kampanje i Granica Potrošnje.....	11
Javna Provera Glasačke Liste, Potvrđivanja, i Perioda Dodataka i Izazova	12
Mediji.....	12
Informacija Glasača	13
Posmatrači.....	14
Izborna Pod-Komisija za Tužbe i Žalbe	15
Informativna Tehnologija	16
Rezolucija Sukoba	16
V. AKRONIMI	17

I. UVOD

Čestitamo na vašem imenovanju za člana Opštinske Izborne Komisije (OIK). Vi ste sastavni deo tima izbornog menadžmenta za predstojeće opštinske izbore na Kosovu. Članovi OIK-e su imenovani od strane Centralne Izborne Komisije (CIK) i pod njenim su nadzorom kao i pod nadzorom Organizacije za Evropsku Bezbednost i Saradnju. Nijedna druga osoba, grupa ili organizacije ne može dati uputstva OIK-i o tome kako da obavlja svoje dužnosti.

28. oktobra 2000. glasači će izabrati skupštine opština u 30 opština na period od dve godine. Skupštine opština će biti odgovorne za različite lokalne usluge, uključujući obrazovanje, zdravstvo, socijalne usluge, stambeno pitanje, planiranje, itd. Ove odgovornosti i sastav skupština su utvrđene u Regulativi o Samoupravi Opština na Kosovu (UNMIK Regulativa 200/45).

Ovaj priručnik za članove Opštinske Izborne Komisije (OIK) će vas upoznati sa vašom novom ulogom i vašim odgovornostima kao izbornih administratora. Priručnik, zajedno sa prvim delom obuke, će označiti kako se OIK uklapa u sveopštu izbornu administraciju za opštinske izbore. Drugi deo obuke će obezbediti detalje o procedurama glasanja i prebrojavanja.

Izborna komisija je profesionalno telo koje radi u neutralnom, nepristrasnom stilu. Članovi koji rade u Komisiji pomažu u ulivanju poverenja u izborni proces tako što svoje odluke i dela čine jasnim za glasače. Informacije koje se tiču izbornog procesa i vaših odluka moraju biti lako dostupne glasačima.

Članovi OIK-a rade zajedno sa OEBS-u i CIK-om da služe glasačima Kosova da osiguraju slobodne i pravedne izbore sa jednakošću za sve učesnike. Što se toga tiče, vaša dela će pomagati da rezultati budu prihvatljivi za glasače.

II. IZBORNA ADMINISTRACIJA: ULOGE I MANDAT

Ujedinjene Nacije (UN)

Savet Bezbednosti je dao Privremenoj Administraciji Misije UN na Kosovu (UNMIK) ovlašćenje nad teritorijom i ljudima na Kosovu, uključujući sve zakonodavne i izvršne moći i administraciju pravosuđa. Pored svojih ključnih zadataka, UNMIK:

- obavlja osnovne funkcije civilne administracije;
- omogućava politički proces za određivanje statusa Kosova u budućnosti;
- podržava rekonstrukciju ključne infrastrukture, humanitarne i pomoći od nesreće;
- sprovodi civilni zakon i red;
- promovise ljudska prava; i
- osigurava bezbedan i nesmetan povratak svih izbeglica i raseljenih lica do njihovih kuća na Kosovu.

UNMIK je jedinstven u svojoj složenosti i opsežnosti. Četiri međunarodne organizacije i agencije rade zajedno u jednoj operaciji pod vođstvom Specijalnog Predstavnik Generalnog Sekretara, Dr. Bernard Kouchner. Postoje četiri sektora uključena u primenjivanje civilnih aspekata rehabilitacije i reforme Kosova. Ti sektori, takođe poznati kao “četiri stuba” su:

- Stub 1 Humanitarna Pomoć, u okviru UNHCR
- Stub 2 Civilna Administracija, u okviru UN
- Stub 3 Demokratizacija i Izgradnja Institucija, predvođena OEBS-om
- Stub 4 Ekonomska Rekonstrukcija, pod upravom EU

Organizacija za Evropsku Bezbednost i Saradnju (OEBS)

Misija OEBS-a na Kosovu (OMIK) ima glavnu ulogu u stvarima koje su u vezi sa izgradnjom demokratije i institucije, vladavinom zakona i ljudskim pravima. OMIK je odgovoran za:

- nadzor i organizaciju izbora
- demokratizaciju i upravljanje
- izgradnju kapaciteta ljudskih resursa
- poslove medija
- nadgledanje ljudskih prava

OMIK je prisutan u pet Regionalnih Centara i u Kancelarijama na Terenu, koji će služiti opštinama Kosova. Ima više od 700 međunarodnog i 1500 lokalnog osoblja. Ambasador Daan Everts je rukovodilac Misije i takođe je imenovan za Zamenika Specijalnog Predstavnik Generalnog Sekretara UN za Izgradnju Institucija.

Centralna Izborna Komisija (CIK)

Centralna Izborna Komisija je uspostavljena od strane UNMIK Regulative (2000/21). CIK je stvorena od devet Kosovara i tri međunarodna člana, imenovana na period od dve godine. To je glavno regulativno telo koje nadgleda ponašanje i nadzire izbore. Funkcije CIK-je su:

- da bude odgovorna za izbornu ponašanje na Kosovu; i
- da pripremi i izda izborna pravila u skladu sa odobrenim izbornim sistemom i administracijom izbornog procesa.

CIK imenuje članove Opštinskih Izbornih Komisija, uključujući Predsednika i Sekretara, na period od dve godine.

Opštinske Izborne Komisije (OIK-e)

U svakoj opštini Izborni Službenik OEBS-a je odgovoran za izborne aktivnosti OMIK-a u njegovoj ili njenoj oblasti. Izborni Službenik je obezbedio logističku podršku u izboru članova OIK-a koji su tada imenovani od strane CIK na period od dve godine. Svaki OIK se sastoji od tri do sedam članova u zavisnosti od populacije i geografske veličike opštine. CIK je takođe probala da osigura da su manjinske grupe pravedno predstavljene širom Kosova.

Komisije Glasačkih Mesta (KGM)

OEBS, u konsultaciji sa OIK-om i Izbornim Službenikom u svakoj opštini, imenuje Komisije Glasačkih Mesta. KGM-a se sastoje od Predsedavajućeg i četiri člana koji će voditi biračko mesto. Njihove obaveze su da sprovedu glasanje na redovnim i glasačkim mestima za odsutne, i da sprovedu prebrojavanje glasova na redovnim i glasačkim mestima za odsutne. Više detalja o njihovim obavezama će biti uključeni u priručniku za obuku KGM.

III. OPŠTINSKE IZBORNE KOMISIJE

18. maja 2000., Centralna Izborna Komisija (CIK) je usvojila Izorno Pravilo 2000/4, koje je stvorilo Opštinske Izborne Komisije (OIK-e). Izorno Pravilo je uspostavilo kriterijume za imenovanje članova, uključujući zahteve da:

- članovi moraju biti registrovani glasači za opštinske izbore u opštini gde on ili ona služi;
- članovi treba da imaju visoko profesionalni nivo sa administrativnim ili izbornim iskustvom i znanjem;
- manjinske grupe budu pravedno predstavljene; i
- se sledeće zabrane odnose na:
  - a) traženje ili držanje javnog izbornog položaja
  - b) držanje javnog postavljenog položaja
  - c) kandidovanje na izborima
  - d) biti u poziciji vođe građanske inicijative
  - e) biti član odbora političke partije ili koalicije
  - f) pronalaženje da se ozbiljno prekršilo Izorno Pravilo, Regulativa, Administrativna Direktiva Procedure koje se tiče izbornog procesa.

Proces imenovanja i procedure uklanjanja su uključene u Izbornom Pravilu (pogledati informativni paket).

Svaka Komisija uključuje Predsednika i Sekretara kako je određeno od strane CIK-e. Period za položaj Komisionera je dve godine.

Načela

Članovi OIK-e pomažu u administraciji izbora, pod nadzorom i uputstvom OEBS-a i CIK-e. OIK-e pomažu da se osigura efikasnost i zakonitost sprovođenja izbora u njihovoj nadležnosti.

Efikasnost sprovođenja izbora uključuje:

- ispunjavanje izbornog vremenskog roka

- završavanje zadataka i izveštavanje kako je zahtevano
- osiguravanje da su sve podnešene informacije tačne
- donošenje odluka kao što je neophodno
- blisku saradnju sa Izbornim Službenicima
- raspodeljivanje odgovornosti za zadatke među članovima Komisije (npr. jedan odgovoran za ulogu informacija, jedan za ulogu logistike, itd.)
- vremensko preporučivanje imena za imenovanja za KGM-a.

Zakornost sprovođenja izbora uključuje:

- primenjivanje Izbornih Pravila i Administrativnih Procedura
- jasnost u radu Komisije
- donošenje odluka većinom od ukupnog broja članova
- ograđivanje od donošenja odluka gde postoji sukob interesa
- osiguravanje jednakog tretmana za sve glasače.

Funkcije i Zadaci

Funkcije Komisije pri pomaganju u izornoj administraciji će se razlikovati u odnosu na stepen izborne organizacije i planiranja. Uopšte rečeno, ti zadaci će uključivati:

- redovno komuniciranje sa Izbornim Službenikom
- prisustvovanje sastancima i/ili obukama koje se drže od strane OEBS-a
- držanje sastanaka po redovnom
- poznavanje Izbornih Pravila i Administrativnih
- obezbeđivanje informacija za političke entitete u opštinama
- uspostavljanje kontakta sa posmatračkim
- čuvanje dosijea sa vaših sastanaka i posla
- preporučivanje osoblja za Komisije Glasačkih Mesta
- pomaganje u obuci i motivaciji Komisija Glasačkih Mesta
- pomaganje u inicijativama sa obrazovanje glasača
- držanje i prosleđivanje materijala kako ne neophodno..

Na svakom stepenu pomoć Komisija je koordinirana sa Izbornim Službenikom OEBS-a i, preko njega ili nje, sa CIK-om. Može biti zahtevana i druga pomoć preko ovih kanala tokom izbornih priprema.

Odgovornosti

Izorno Pravilo 2000/4 postavlja posebne odgovornosti za OIK-e u Sekciji 4.30 kao što sledi:

- a) Članovi OIK-a će prisustvovati svim sastancima i obukama predstavljenim sponzorisanim od strane OEBS-a.
Članovi komisije moraju sebe učiniti dostupnim za te sastanke i obuke tako da mogu biti obavešteni o tome i uključeni u sve izborne pripreme. Ovo može uključivati sastanke sa osobljem za obezbeđenje, političkim učesnicima, nadzornicima i posmatračima.

- b) OIK-e će čuvati primenljive dosjee.
- Važan aspekt demokratskih izbora je jasnost na svim stepenima izbora i njegovih priprema. Dosjei moraju biti jasni, najnoviji i dostupni onima koji su određeni Pravilom, npr. CIK i njeni ovlašćeni službenici, međunarodni nadzornici, posmatrači i osoblje UNMIK-a. Dosjei će sadržati dnevni red sastanaka, zapisnike sa odlukama, izveštaje, itd. OIK će takođe imati pristup bilo kojem dosjeu Kancelarije na Terenu koja joj je potrebna za izvršavanje dužnosti. Biće važno za sve članove Komisije da podelje informacije jedni sa drugima.
- c) Pod nadzorom i upravom OEBS-a i CIK-e, OIK-e će pomagati u administraciji izbora uključujući ali ne ograničavajući se na:
1. obaveštavanje glasača o informacijama neophodnim za administraciju izbora;
Komisija će pomagati OEBS-u širenju informacija glasača uključujući vreme za glasanje, mesta glasanja i bilo koju informaciju za koju se opština zanima. Članovi komisije moraju biti dostupni da pomognu u odgovaranju na pitanja od strane glasača, NVOa i ostalih grupa.
  2. neutralno i nepristrasno obezbeđivanje informacija za političke partije, građanske inicijative, koalicije i nezavisne kandidate, o njihovim pravima i obavezama;
Komisija će pomagati OEBS-u obezbeđivanju Izbornih Pravila i ostalih važnih informacija za političke organizacije i za kandidate. Članovi Komisije će takođe biti u mogućnosti da odgovore na bilo koje pitanje od strane tih grupa. Važno je da će Komisija biti dobro i obavještena o novitetima tako što će čitati informacije iz CIK-e i OEBS-a (npr. novinski izveštaji, administrativna uputstva, itd.)
  3. pomaganje u obuci i imenovanje Komisija Glasačkih Mesta;
Komisija će poštovati kriterijum za glasačko osoblje kada preporučuje imena za Komisije Glasačkih Mesta. Oni će pomagati trenerima OEBS-a u organizovanju obuke.
  4. pomaganje u tehničkoj organizaciji na Glasačkim Mestima i svim drugim tehničkim pripremanama za izbore; i
Komisija će pomagati ako je potrebno u organizovanju lokalnih dogovora za glasačka mesta, smeštaj i transport materijala i kretanje glasačkih listića.
  5. osiguravanje prikladnog sprovođenja glasanja, prebrojavanje i sakupljanje rezultata izbora..
Komisija će primiti detalje ovih procesa i drugog dela obuke.

Odnosi sa Kancelarijom OEBS-a na Terenu

Blizak radni odnos između Komisije i Kancelarije na Terenu je neophodan za uspešnu organizaciju izbora. Službenik Izboru u Kancelariji na Terenu je predstavnik OEBS-a koji će raditi sa Komisijom na pripremama i sprovođenju izbora. Međutim, dogovori obezbeđenja i planiranja i kontrolisanja robe će uključivati ostale službenike u Kancelarijama na Terenu i blisko povezivanje će biti korisno za sve one koji su uključeni u izbore.

Informacije i direktive od strane CIK su poslate Višem Službeniku Izboru u Regionalnom Centru, koji po redu obaveštava Službenike Izboru u Kancelarijama na Terenu. Ovo je veza OIK sa važnim informacijama. Plan mora biti na mestu da bi osigurao da primate ove informacije na pravovremeni način. Postavite komunikacionu vezu sa Službenikom Izboru da bi bili sigurni da je informacija dostupna Komisiji.

Članovi Komisije mogu biti upitani za komentare i informacije od strane medija. Odgovor i pristup bi takođe trebao biti koordiniran sa Kancelarijom na Terenu. Važno je da nema kontradikcija podataka iz različitih izvora. Predsednik Komisije će preuzeti vodeću ulogu u bavljenju sa istragama medija. Održavanje dobrih odnosa sa medijima je neophodno pošto je javnost u zavisnosti u pogledu informacija.

Portparol misije govori u ime Rukovodioca Misije. Međutim, OIK mogu da govore samo o njihovoj sopstvenoj oblasti odgovornosti u konkretnim, činjeničnim terminima. Ne nudite mišljenja o politici Misije, ne spekulirajte (tzv. "šta ako" pitanja), i ne komentarišite glasine. Uopšte, principi podržani od strane OEBS-a jesu da budete prijateljski nastrojeni, otvoreni i iznosite činjenice. Uvek zapamtite da OIK jeste nezavisno i nepristrasno telo i njen integritet mora biti održan.

Osnove Izbornog Upravljanja

Planiranje i upravljanje izborima uključuje saradnju svih onih koji su uključeni širom različitih organizacija i opština. Da bi uradili ovo, pripremljen je izborni kalendar kritičnih datuma tako da Direktor Izboru može da ima događaje na rasporedu. Ovo znači da su svi događaji vremenski osetljivi i zahtevaju delovanje određenim datumom.

Članovi Komisije moraju ovo zadržati na umu kada se od njih traži da izvrše posebni zadatak ili da prijave specifične informacije. Preko saradnje osoblja Komisija, Kancelarija na Terenu, Regionalnih Centara i Glavnih Štabova, izborni zadaci će kulminirati uspešnim Danom Izboru.

Regrutovanje Komiteta Biračkih Mesta (KBM)

Radnici Komiteta Biračkog Mesta jesu javna lica Komisije, OEBS-a i UN-a na Dan Izboru. KBM su odgovorni za integritet, efikasnost i bezbednost procesa glasanja i prebrojavanja na

biračkim mestima. Oni moraju da usade poverenje u glasače da je proces slobodan i pošten.. Iz tog razloga, odabir osoblja je vrlo bitan.

OEBS će imenovati članove KBM nakon konsultovanja sa odgovarajućim OIK. Svaki KBM će se sastojati od četiri člana i predsedavajućeg. Komitet bi takođe trebao da odrazi do mogućeg stepena, različite zajednice predstavljene u posebnoj opštini.

Prilikom preporučivanja osoba za članove Komiteta, OIK moraju da razmotre sledeće tačke:

- Osoblje glasanja mora da bude nepristrasno i neutralno prilikom sprovođenja dužnosti.
- Članovi moraju da imaju kompetenciju da završe period obuke i da prate instrukcije koje su im date.
- Svaki član mora da bude registrovan da glasa na izborima.
- Postavljanje kao člana osoblja glasanja je zabranjeno ukoliko je osoba:
  - a) bila sankcionisana za ozbiljne prekršaje Izbornih Pravila ili primenjivih Regulatora, Administrativnih Procedura ili Direktiva;
  - b) ima društveno postavljen položaj ili traži izbornu službu
  - c) na položaju vođstva političke partije, koalicije ili građanske inicijative
  - d) nije pravno sposobna da se kandiduje
  - e) pokazala da mu-joj nedostaje nepristrasnost neophodna da bude član Komiteta Biračkog Mesta.

OIK će morati da razmotre prijave za položaje KBM na način podjednakog uručivanja. Rezultirajuće preporuke će biti značajan deo osiguravanja izbora koji će biti prihvaćen od strane svih uključenih.

IV. REZIME IZBORNOG PROCESA

IZBORNI SISTEM

Skupštine Opštine koje treba da budu izabrane 28. Oktobra 2000.godine će biti sprovedene putem proporcionalnog izbornog sistema otvorene liste sa izborom više kandidata. Izbor ovog izbornog sistema postoji sa ciljem da uveća uračunljivost preko davanja izbora kandidata glasaču.

Glasač će imati mogućnost da glasa ili direktno za partiju, koaliciju, građansku inicijativu ili nezavisnog kandidata i, ukoliko je traženo, za pojedinačnog kandidata sa liste partije, koalicije ili građanske inicijative.

Dodeljivanje mesta među kandidatima sa iste liste će biti sprovedena prvo među kandidatima na istoj listi koji su pojedinačno dobili važeće glasove, tako da će ova mesta biti dodeljena po redosledu od najvećeg do najmanjeg broja glasova. Ukoliko i dalje postoje mesta koja treba da budu dodeljena listi i preostali kandidati su oni koji nisu dobili nikakve važeće glasove, tada će dodela mesta među preostalim kandidatima biti sprovedena prema njihovom redosledu na listi.

GLASAČKI LISTIĆ

Glasački listić će biti otvorena lista sa odgovarajućim instrukcijama na sve do tri jezika. Ona nabroja imena svih političkih partija, koalicija, građanskih inicijativa i nezavisnih kandidata potvrđenih da konkurišu na izborima u opštini. Imena su odštampana u tačnom redosledu u kojem su izvučene na lutriji glasačkog listića.

Glasački listić takođe sadrži prostor gde glasač može da upiše broj jednog omiljenog kandidata iz političkog entiteta koji je on/ona odabrao/la. Glasački listić je praćen listom imena kandidata za svaki politički entitet koji konkuriše u opštini. Ova lista predstavlja kandidate po redosledu koji je predat od strane njihovih političkih entiteta. Biće predstavljen unutar glasačke kabine.

U cilju određivanja smeštanja političkih entiteta i nezavisnih kandidata na glasačkom listiću, CIK i OEBS su sproveli dve lutrije. Prva je dodelila svakoj političkoj partiji, koaliciji i građanskoj inicijativi broj počevši od 11. Druga lutrija je dodelila broj viši od onih korišćenih za političke partije, koalicije i građanske inicijative svakom nezavisnom kandidatu. Broj za svaki potvrđeni politički entitet je jedinstven širom Kosova.

Služba Javnog Informisanja će lansirati nešto informativnog materijala za kampanju i pre perioda glasanja. Stoga ćete biti u poziciji da odgovorite bolje na pitanja glasača o načinu označavanja glasačkog listića.

POTVRĐIVANJE POLITIČKIH PARTIJA, KOALICIJA, GRAĐANSKIH INICIJATIVA I NEZAVISNIH KANDIDATA

Svrha Izbornog Pravila 2000/3 CIK nazvanog “Potvrđivanje Političkih Partija, Koalicija, Nezavisnih kandidata i Građanskih Inicijativa ” je da potvrdi pravnu sposobnost političkih entiteta za pristup glasanju na opštinskim izborima.

Politički entiteti su se prijavili za potvrđivanje u svakoj opštini u kojoj biraju da konkurišu na izborima. Svaka potvrđena politička partija, koalicija, građanska inicijativa i nezavisni kandidat su predali listu od najmanje 100 potpisa pravno sposobnih glasača po opštini u kojoj je potvrđena politička partija ili koalicija. Svi potpisi na listi moraju da budu od osoba koje su pravno sposobne da glasaju za tu opštinu.

Pre prijavljivanja za potvrđivanje, politička partija, koalicija, građanska inicijativa ili nezavisni kandidat moraju prvo da se prijave da budu registrovani putem predavanja zahtevanih dokumenata Civilnoj Jedinici Registracije Civilne Administracije Ujedinjenih Nacija.

Prijava za Potvrđivanje je zahtevala:

- 1) Najmanje 100 potpisa podrške od osoba koje su pravno sposobne da ubace glasački listić u toj opštini. Ovi potpisi podrške mogu biti oni isti potpisi koji su sakupljeni za registraciju političkog entiteta.
- 2) Izjava ponašanja potpisana od strane Predsednika ili ovlašćenog predstavnika političkog entiteta da će se on i njegovi kandidati povinovati Izbornim Pravilima i

Regulativama, Administrativnim Direktivama i Procedurama koje se tiču izbornog procesa.

- 3) Taksa potvrđivanja u iznosu od 100 DM za svaku opštinu u kojoj se politički entitet prijavljuje za potvrđivanje. Taksa će biti vraćena ukoliko je osvojen barem jedan mandat u opštini ili ukoliko je prijava odbijena.
- 4) Opština u kojoj politički entitet namerava da konkuriše.
- 5) Ime političke partije, koalicije ili građanske inicijative kao što će se pojaviti na glasačkom listiću.

Do kraja perioda potvrđivanja, CIK je potvrdila 19 političkih partija, 2 koalicije, 3 građanske inicijative i 15 nezavisnih kandidata.

CIK je odlučila o ovim pravilima da bi osigurala da su izbori na Kosovu slobodni, pošteni i demokratski. Ono poziva sve učesnike da se povinuju njima da bi dozvolili glatko funkcionisanje izbornih priprema.

REGISTRACIJA KANDIDATA

Izorno Pravilo 2000/9 uspostavlja da potvrđena politička partija, građanska inicijativa ili koalicija moraju da predaju listu kandidata CIK za svaku opštinu u kojoj politička partija, građanska inicijativa ili koalicija namerava da učestvuje. Partijama, koalicijama i građanskim inicijativama je dozvoljeno da predaju onoliko kandidata koliko ima mesta u Skupštini opštine plus deset procenata (10%) više. Kandidat mora da bude registrovan glasač u opštini u kojoj konkuriše i može da se pojavi samo na jednoj listi kandidata. Kandidatu je zabranjeno da bude član Opštinske Izborne Komisije, Zaštitnog Korpusa Kosova, Kosovskih Policijskih Snaga ili da se nalazi na javno postavljenom položaju.

Odeljenje Informativne Tehnologije (IT) je proverilo svih 5,500 kandidata za opštinsku službu u odnosu na Privremenu Listu Glasača da bi verifikovali njihovu pravnu sposobnost kandidovanja.

PRAVILNIK PONAŠANJA

Centralna Izborna Komisija je izdala Izorno Pravilo 2000/1, "Pravilnik Ponašanja za Kandidate, Koalicije, Građanske Inicijative, Političke Partije, Nezavisne Kandidate i Njihove Pristalice" u svrhu unapređivanja uslova za sprovođenje slobodnih, poštenih i informativnih izbora i klime demokratske tolerancije u kojoj politička aktivnost može da se dogodi tokom izbornog perioda. Ono zahteva od kandidata i političkih entiteta (kao i od njihovih podržavalaca) da se povinuju Izbornim Pravilima za garantovanje demokratskog izbornog procesa. Pravilnik opisuje prava političkih entiteta kao i akcije zabranjene prilikom kampanje i pre glasanja.

Političke partije, koalicije, građanske inicijative, kandidati i njihove pristalice moraju da obaveste Međunarodnu Civilnu Policiju (CIVPOL) najmanje četiri dana pre održavanja velikih javnih sastanaka/događaja kao što su kampanjski skupovi tako da nisu održavani u isto vreme i mesto i da javna sigurnost može biti osigurana. Oni imaju pravo da objavljuju i raspodele postere i ostali materijal povezan sa izbornom kampanjom.

Kršenje Pravilnika, kao što je slučaj sa kršenjima svih ostalih izbornih pravila, mogu biti uloženi kod IPTŽ. CIK je usvojila amandman koji čini jasnim da je zastrašivanje i upotreba nasilja od strane političkih partija, koalicija, građanskih inicijativa i njihovih pristalica striktno zabranjeno tokom izbornog procesa. Pored toga, IPTŽ može doneti odluke o prekršajima Pravilnika na njihovu sopstvenu inicijativu, tzv. Bez ulaganja žalbe.

ČLANOVI OIK

U vašoj opštini, imaćete mogućnosti da pratite kampanjske aktivnosti kandidata i da budete svesni da li postupaju u skladu sa Pravilnikom. Od vas se traži da uložite žalbu IPTŽ svaki put kada politički entiteti i kandidati prekrše izbornu pravilo, uključujući ali ne ograničavajući se na sledeće:

- Ucenjivanje ili pretnje glasačima kao sredstvo dobijanja njihove podrške i sprečavanja da glasaju za političkog protivnika
- Nagovaranje ljudi da glasaju dva puta
- Nošenje ili prikazivanje oružja na političkim sastancima
- Korišćenje jezika koji rasplamsava neprijateljstvo
- Korišćenje slika ili simbola bilo koga optuženog od strane Međunarodnog Tribunala za Ratne Zločine u Hagu.

Kao izbornu administrativno telo, morate informisati političke partije i kandidate o njihovim pravima i zabranama kao što je i naznačeno u Pravilniku Ponašanja CIK, ohrabriti ih da se slože sa pravilima kampanje i da stvore i održe klimu tolerancije u opštini.

IZNOŠENJE U JAVNOST FINANSIJA KAMPANJE I OGRANIČENJA POTROŠNJE

Ovo Pravilo CIK odgovara na razlike u finansiranju potvrđenih političkih partija, koalicija, građanskih inicijativa i nezavisnih kandidata. Pravilo zahteva da svi potvrđeni politički entiteti iznesu u javnost svoju raspoloživu gotovinu i sav prihod. Pored toga, bilo koja osoba koja izvrši uplatu iznad 1 000 DM potvrđenom političkom entitetu mora biti identifikovana. Prvi izveštaj iznošenja troškova u javnost će biti očekivan 15. Septembra i obuhvataće period od 1. Aprila 2000.godine. Još jedan izveštaj iznošenja u javnost će biti očekivan trideset dana nakon izbora. Ovi formulari iznošenja u javnost će biti u posedu OEBS-a i biće dostupni za javno proveravanje.

Pravilo takođe određuje ograničenje potrošnje kampanje u iznosu od 1 DM po registrovanom glasaču u svakoj opštini u kojoj će potvrđeni politički entitet učestvovati na izborima. Ovo ograničenje će biti povećano u izuzetnim okolnostima. Da bi ovo ograničenje bilo nametnuto, detaljan obračun svih troškova kampanje će biti očekivan trideset dana nakon objave konačnih izbornih rezultata. Što se tiče izveštaja iznošenja doprinosa u javnost, ova informacija će biti u posedu OEBS-a i biće dostupna za javno proveravanje.

ČLANOVI OIK

Nećete imati pristup situaciji finansijskih troškova političkih partija, ali ćete znati koliko glasača se registrovalo u vašoj opštini. Ukoliko postoje neki prekomerni troškovi vredni

obaveštavanja IPTŽ možete da popunite formular žalbe. Budite sigurni u pogledu svojih informacija pre popunjavanja žalbe o izbornim troškovima.

JAVNO PROVERAVANJE LISTE GLASAČA, PERIOD POTVRĐIVANJA, DODATAKA I IZAZOVA

Izorno Pravilo 2000/10 dozvoljava osobi koja se registrovala da glasa, da verifikuje njegove ili njene informacije o glasaču i informacije lične identifikacije na Privremenoj Listi Glasača i zahtevaju da bilo kakve greške budu ispravljene ili da zahtevaju da on ili ona budu dodati ukoliko je njegovo ili njeno ime slučajno izostavljeno sa liste glasača. Pored toga, ovaj period dozvoljava registrovanom glasaču i zvaničnicima OEBS/UNMIK-a da izazovu osobu koja je na listi glasača na osnovu toga da ta osoba ne zadovoljava zahteve civilne i glasačke pravne sposobnosti.

CIK je takođe odlučila da osoba koja je registrovana da glasa u odsustvu za opštinu u kojoj je on ili ona živeo 1. Januara 1998. godine i trajno se vrati u tu opštinu, može da se prijavi da izmeni svoje glasačko mesto tokom perioda Potvrđivanja, Dodataka i Izazova. Slično, osoba koja se registrovala da glasa izvan Kosova ali koja se vratila na Kosovo može da se prijavi tokom perioda Potvrđivanja ,Dodataka i Izazova da glasa na glasačkom mestu unutar Kosova. U oba slučaja krajnji rok za prijavljivanje za izmenu mesta gde će osoba ubaciti svoj glasački listić će biti poslednji dan perioda Potvrđivanja, Dodataka i Izazova.

MEDIJI

Sveukupan cilj Pravila 2000/11 je da ujednači polje igre između političkih entiteta osiguravajući da manji, manje dobro finansirani entiteti imaju pravičan i uravnotežen pristup medijima. Ove mere će dozvoliti manjim bolje finansiranim potvrđenim političkim entitetima da se takmiče sa većim organizacijama i da izraze svoje poruke efektivno.

Pored toga, CIK se složila da će se svi mediji boriti da osiguraju da će sve potvrđene političke partije, koalicije, građanske inicijative i nezavisni kandidati primiti poštenu i pravičnu pokrivenost vesti povezanu sa izbornom kampanjom tokom izbornog procesa.

Medijima štampe će biti dozvoljeno da objavljuju plaćene političke reklame ali moraju da obezbede pravedne politike pristupa i plaćanja. Bilo koji iznos slobodnog prostora štampanja dat jednoj političkoj partiji mora biti dat svim potvrđenim političkim entitetima u okviru oblasti cirkulacije publikacije. Takođe organizacije koje raspodeljuju medije štampe kao što su kiosci, su odgovorni za obezbeđivanje prodaje različitog odabira publikacija.

Pravilo 2000/11 zabranjuje svim medijima pokrivanje bilo koje kampanjske aktivnosti od 24 časa pre otvaranja glasačkih mesta sve do zvaničnog zatvaranja glasačkih mesta. Pravilo dalje poziva medije da pokušaju da osiguraju da svi potvrđeni politički entiteti prime poštene reportaže i da snabdevaju javnost sa tačnim i uravnoteženim informacijama. Mediji ne mogu da objave istraživanje javnog mnjenja o izborima od pet dana pre otvaranja glasanja sve do zatvaranja glasanja.

Pravilo takođe naređuje da sve radiotelevizije obezbede jednako vreme emitovanja i jednake cene za sve potvrđene političke entitete 45 dana pre Dana Izbora.

Privremeni Komisioner za Medije (ili njegov naslednik, Prelazna Komisija za Medije) je odredio u Administrativnoj Direktivi koliko vremena za emitovanje će biti dodeljeno potvrđenim političkim entitetima.

ČLANOVI OIK-A

Sa medijem, najbolji način da se ostane iznad glasina i da se udovolji OEBS-ovim upustvima na polju za odnose sa javnošću je da uvek budeš otvoren, prijateljski i činjeničan. Treba da saradujete sa izbornim službenikom i da ne komentarišete situacije ili činjenice van vaše opštine. Dobra veza sa medijima osigurava brz tok informacija ka glasaču. Kao opšte pravilo treba:

- Dati informacije o biračkim mestima i izbornom procesu u opštini
- Ne nagađati da li će se ovo odraziti dobro ili loše na proces širom Kosova.
- Govoriti o specifičnostima svoje opštine. Izbegavajte komentare na vesti odsvuda o kojima nećete imati direktne i skorašnje informacije.

INFORMACIJE GLASAČA

Izorno Pravilo 2000/6 zahteva da sve javne i privatne radio i televizijske stanice na Kosovu emituju obaveštenja javnih službi, besplatno, o civilnoj registraciji i izbornom procesu. Ova obaveštenja javnih službi trebaju biti emitovana u vreme udarnog perioda više puta na dan. Deo su kampanje obučavanja ljudi o njihovim pravima i obavezama u izbornom procesu. Ovo uključuje informacije o registraciji i biračkim procesima: koji dokumenti se zahtevaju, gde i kada trebaju biti izloženi.

Informacije glasača će takođe uključiti motivaciju glasača da objasne izbornom telu zašto treba da glasaju za opštinsko veće u oktobru.

Demokratski izbori trebaju biti slobodni, pravedni i informativni. Ako su nedovoljne informacije prenete glasačima ili samo jednom broju glasača, to može negativno uticati na njihovu motivaciju da glasaju.

ČLANOVI OIK-A

Odeljenje za Javno Informisanje OEBS-a je uspostavilo mrežu lokalnih odašiljača da bi osigurali da informacije o izbornom procesu dođu do što više glasača. Odeljenje takođe radi sa određenim grupama kao što su žene, mladi i manjine kroz dalekosežne operacije. Sve aktivnosti JI ciljaju da obezbede informacije glasača.

Kao članovi OIK-a brzo treba da kontaktirate sa ljudima iz Odeljenja za JI na terenu i da procenite sa njima na koji način možete asistirati i učestvovati u pokušajima da izorno telo bude dobro informisano.

Uvek trebate imati na umu da sve glasače i kandidate tretirate jednako u odnosu na pristup informacijama. Oni imaju pravo da budu informisani i vi imate obavezu da ispunite njihove potrebe, da li uručivši im napismene informacije ili upućujući ih na druge druge izvore.

POSMATRAČI

Izborni posmatrači igraju veliku ulogu u osiguravanju nepristrasnosti i kredibilitetu izbornog procesa i u uspostavljanju poverenja u proces. Departament Operative Izbornog procesa će obezbediti obuku za domaće posmatrače.

Kao što je uspostavljeno Izbornim pravilom 2000/8 biće akreditovane dve kategorije izbornih posmatrača: domaći posmatrači i posmatrači političke partije. Sve domaće nevladine organizacije koje su registrovane pod UNMIK-ovim Regulativama mogu se prijaviti za akreditovanje za posmatranje registracije i izbornog procesa. U dodatku, potvrđene političke partije, koalicije, građanske inicijative i nezavisni kandidati mogu nominovati predstavnike da nadgledju registraciju i izborni proces. Predstavnici i posmatrači moraju biti akreditovani od strane CIK-a. Svi nominovani predstavnici trebaju biti osobe koje su registrovane da glasaju, koje ne traže javni izborni položaj i koje neće sprečavati registraciju ili izborni proces.

Posmatrač ne može da bude član Kosovskih Policijskih Snaga ili član Kosovskog Zaštitnog Korpusa. Posmatrači trebaju biti nepristrasni i politički neutralni dok posmatraju izborne aktivnosti.

Izorno pravilo 2000/8 daje posmatračima pristup svim CIK-ovim pisanim odlukama. Trebaju biti slobodni da kontaktiraju bilo koju osobu u bilo koje vreme tokom čitavog perioda izbornog procesa i trebaju imati pristup glasačkim mestima, centrima za prebrojavanje, centrima za registraciju, konfirmaciju, dodavanje i centrima za izazove i sastancima Opštinske Izborne Komisije.

Pored ove dve kategorije posmatrača, biće akreditovani Međunarodni posmatrači. Oni su obično parlamentarci ili izborni službenici u njihovoj zemlji. Već je poznato da će Savet Evrope poslati više od hiljadu posmatrača i očekuje se da će i neke druge zemlje također dati mandat delegacijama na visokom nivou da posmatraju Opštinske izbore na Kosovu.

ČLANOVI OIK-A

Kredibilitet jednih izbora je velikim delom baziran na jasnoći procesa. Izorno posmatranje ima nameru da izazove ovaj aspekt procesa. Kao član lokalnog izbornog tela uvek treba da poželite dobrodošlicu posmatračima, da slušate njihove brige i da odgovorite na njihova pitanja na najefektivniji način. Ako nemate odgovor na sve elemente pitanja, treba da ih uputite u odgovarajuću kancelariju ili kod odgovarajuće osobe.

Ipak sa novinarima trebate biti veoma oprezni da ne dajete lične izjave o političkoj situaciji ili o kandidatima ili partijama. Sada ste deo administrativnog tela koje sprovodi opštinske izbore u vašoj opštini i kao takvi od vas se očekuje da date tačne i neutralne informacije o procesu.

IZBORNA POD-KOMISIJA ZA TUŽBE I ŽALBE

IPTŽ je uspostavljena od strane Izbornog Pravila 2000/2. Svrha IPTŽ-a je da daju presudu na sve žalbe o kršenju izbornih pravila, kao što je postavljeno u UNMIK-ovim Regulativama, Administrativnim Procedurama, CIK-ovim Izbornim Pravilima i Administrativnim Pravilima. IPTŽ također treba da uzmu u razmatranje tužbe koje se tiču glasačkih lista.

IPTŽ je odgovorna za istraživanje i donošenje presuda na žalbe koje se tiču izbornog procesa kao što su tvrdnje protiv nasilja ili uznemiravanja glasača i/ili političkih partija, koalicija, građanskih inicijativa ili nezavisnih kandidata, korišćenja jezika od strane političkih partija ili kandidata koji mogu izazvati nasilje i prevaru glasača i izlaganje ili korišćenje oružja ili drugih nasilja na bilo kojim političkim sastancima ili okupljanjima.

IPTŽ treba da bude sastavljena od jednog Međunarodnog Glavnog Komesara i tri Kosovska Zamenika Komesara. Radni procesi procedure i odluke IPTŽ-a su dalje opisani u Izbornom Pravilu i odobrenim Pravilima Procedure.

Neke kazne i sankcije mogu biti nametnute od strane IPTŽ-a. IPTŽ ima ovlašćenje da naredi momentalnu ispravku; redovna kazna ne treba da prekorači 10000 DM ili sa odobrenjem Rukovodioca Misije kao Predsedavajućeg CIK-a da ukloni kandidata sa liste kandidata ili da isključi političku partiju, koaliciju, građansku inicijativu ili kandidata da se kandiduje na izborima.

IPTŽ ima moć da sankcioniše potvrđene političke entitete za bilo koje prekršaje Izbornog Pravila o Mediju tokom Izborne Kampanje i da zahteva od medija da popravi netačnosti brzo i efikasno. IPTŽ će također primiti i ispitati izveštaje o bilo kojim prekršajima Izbornog Pravila 2000/12 o Iznošenju u Javnost Troškova Kampanje i Granica Potrošnje.

KAKO POPUNITI ŽALBU

Ako registrovan glasač, politička partija ili kandidat ima žalbu koja se tiče izbornog procesa, on ili ona je mogu popuniti sa IPTŽ –om. Zvanični formulari za žalbu su dostupni u bilo kojoj Kancelariji na Terenu OEBS-a ili Regionalnom Centru.

Da bi žalba bila uzeta u obzir za presuđivanje mora da:

- Tvrdi prekršaj Izbornih Pravila CIK-e ili relevantne UNMIK-ove Regulative ili Administrativne Direktive.
- Opiše navodni prekršaj/incident u što više detalja
- Bude napismeno popunjena u roku tri dana od navodnog prekršaja ili kada je podnosilac žalbe postao svestan prekršaja, koji god je najkasniji.
- Bude potpisana od strane podnosioca žalbe koji će staviti do znanja da je to istina koju on najbolje zna.
- Bude podneta glavnoj kancelariji IPTŽ-a ili bilo kom Međunarodnom Članu Misije u bilo kom Regionalnom Centru OEBS-a ili Kancelariji na Terenu.

Konačne odluke IPTŽ-a su javne. Ipak dosijeji ostaju potpuno poverljivi i čitavo istraživanje je poverljivo.

ČLANOVI OIK-a

U njegovom ili njenom svojstvu registrovanog glasača, svaki član OIK-a ima pravo da popuni žalbu IPTŽ-u svaki put kada su svesni kršenja Izbornih Pravila i Regulatora. Posebno članovi OIK-a treba da budu svesni Izbornog Pravila 2000/1, koji je izložen u Pravilniku Ponašanja za Političke Partije, Koalicije, Kandidate i njihove simpatizere.

TEHNOLOGIJA INFORMACIJA (TI)

TI nije samo moderna tehnologija. TI pomaže da se osigura jasnoća procesa sastavljajući bazu podataka dostupnu glasačima i političkim entitetima. To promovise jednakost u smanjenju ljudskih grešaka na izbornoj listi i čini ih stvarno razumljivim. TI služi kao pozadina svim izbornim operacijama uključujući nabavljanje glasačkih listića i materijala, dostavljanje i transport planova i rasporeda, kadra, itd.

Biće vam poslato mnogo kompjuterizovanih lista i informacija svih vrsta. Uvek će biti praćene sa odgovarajućim instrukcijama, ako je potrebno, i biće korisno sredstvo u izvršenju vaših zadataka.

REŠENJE KONFLIKTA

Pri visokoj tenziji izborne kampanje neki konflikti mogu uzeti neobične razmere i podići zabrinutost za sigurnost. Takvi konflikti mogu se odnositi na političare ili vaš radni tim ili okolinu. U svakom Regionalnom Centru postoji Kancelarije za Ljudska Prava i Vladavinu Zakona koja može poslati posmatrača da proceni situaciju i da pokuša da nađe adekvatna rešenja problema pre nego što se pretvori u veći konflikt. Ne oklevajte da kontaktirate vama najbližu Kancelariju na Terenu ili odete direktno u Regionalnu Kancelariju.

V. AKRONIMI

CIK	Centralna Izborna Komisija
CIVPOL	Civilna Policija UN-a
EU	Evropska Unija
IPTŽ	Izborna Podkomisija za Tužbe i Žalbe
IS	Izborni Službenik (u Kancelarijama na Terenu)
JI	Javno Informisanje
KGM	Komisije Glasačkih Mesta
KT	Kancelarija na Terenu
NVO	Nevladina Organizacija
OEBS	Organizacija za Evropsku Bezbednost i Saradnju
OIK	Opštinska Izborna Komisija
OMIK	Misija OEBS-a na Kosovu
RC	Regionalni Centar
TI	Tehnologija Informacija
UN	Ujedinjene Nacije
UNHCR	Visoki Komesar Ujedinjenih Nacija za Izbeglice
UNMIK	Privremena Administracija Misije Ujedinjenih Nacija na Kosovu
VIS	Viši Izborni Službenik (u Regionalnim Centrima)